

HUDUDLARDA ENERGETIKA RESURSLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH OMILLARI TAHLILI

Safarov Akbar Shokirovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14514531>

Annotatsiya: Energetika resurslari samaradorligini oshirishning iqtisodiy modellari va metodlari, jumladan ekonometrik modellar, hududlarda energiya sarflashning optimizatsiyasi va iqtisodiy o'sishga ta'sirini tadqiq qilishda muhim ahamiyatga ega. Bu maqola hududlarda energetika resurslari samaradorligini oshirish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan ekonometrik modellar va ularning imkoniyatlari haqida tushunchalarni taqdim etishga qaratiladi.

Hududlarda energetika resurslari samaradorligini oshirish, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish omillari bilan bog'liq bo'lgan murakkab jarayon bo'lib, bu jarayonda bir qator omillarni hisobga olish zarur. Quyida, hududlarda energetika samaradorligini oshirishning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish omillari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Energetika resurslari samaradorligi, energetika resurslari modernizatsiya qilish, innovatsion rivojlanish, xarajatlarni minimallashtirish, salohitini baholash, optimallashtirish, klasterlashtirish.

Kirish

Yildan-yilga energiya resurslariga talab oshib borayotgan zamonda ulardan oqilona foydalanish, isrofgarchilikni kamaytirishni hayotning o'zi taqozo etmoqda.

Shu maqsadda hududlarda elektr energiyasi va tabiiy gazni tejash bo'yicha maqsadli ko'rsatkichlar shakllantirildi. Bu maqsadli ko'rsatkichlar ishlab chiqarishga xalal bermagan holda energiya iste'molini samarali tashkil etish orqali muayyan hajmlarni tejashni nazarda tutadi.

Shuningdek, iste'molchilarni energiya auditidan o'tkazishning yangi tartibi joriy etilmoqda. Unga ko'ra, energiya audit faqat xalqaro standartlarga muvofiq o'tkaziladi. Audit asosida tashkilot va korxonalar tomonidan bajarilishi majburiy bo'lgan chora-tadbirlar ishlab chiqiladi va ularning ijrosi nazorat qilinadi.

Davlatimiz rahbari taqdim etilgan takliflarni aloqador vazirlik va idoralar bilan birgalikda chuqur va puxta ishlab chiqish, ko'rsatkichlarni xalq deputatlari mahalliy kengashlari muhokamasiga kiritish maqsadga muvofiqligini ta'kidladi.

Prezident mutasaddilarga tayyorgarlik ishlarini hozirdan boshlash va barcha zarur chora-tadbirlarni o'z vaqtida amalga oshirish, jumladan, elektr va issiqlik stansiyalari uzluksiz va barqaror ishlashi uchun zarur yoqilg'i resurslari, butlovchi va ehtiyot qismlarning zaxiralarini shakllantirish, energetika infratuzilmasini ta'mirlash va modernizatsiya qilish yuzasidan qator ko'rsatmalar berdi.

Muammoni qo'yilishi

Tadqiqot jarayonida axborotlarga asoslangan holda mantiqiy tahlil usullari qo'llanildi. Tahlil va sentiz kabi usullaridan va yondoshuvlaridan ham foydalanilgan

Masalani yechishning nazariy qismi

Ekonometrik modellar iqtisodiy nazariy tushunchalarni statistik ma'lumotlar bilan qo'shib, amaliyotdagi tendensiyalarni tahlil qilish va kelajakdagi oqibatlarni prognoz qilishga

imkon beradi. Hududlarda energetika resurslari samaradorligini oshirish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan asosiy modellar quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Energetika Resurslari Samaradorligining Ahmiyati

Energiya resurslari samaradorligi tushunchasi: Energiya resurslaridan samarali foydalanish va ularni iqtisodiy foydalilik darajasini oshirish. Bu energiya tejash va qayta tiklanadigan energiya manbalariga e'tibor qaratish bilan amalga oshiriladi.

Hududlar uchun energiya samaradorligining afzalliklari: Resurslarni tejash, iqtisodiy yuksalish va ekologik barqarorlikni ta'minlash.

2. Ijtimoiy Omillar

Aholining ta'limi va xabardorligi: Energiya samaradorligini oshirish uchun aholining bilim darajasi muhim. Energiya tejash bo'yicha ma'lumotlar va ta'lim jarayonlari.

Turmush darajasi va farovonlik: Energiya samaradorligini oshirish turmush darajasining yaxshilanishiga yordam beradi. Kam energiya sarflanishi bilan ko'proq iqtisodiy foyda olish.

Ijtimoiy infratuzilma: Ta'lim, sog'liqni saqlash va transport tizimlaridagi energiya samaradorligi ijtimoiy xizmatlarning sifatini yaxshilaydi.

3. Iqtisodiy Omillar

Resurslardan samarali foydalanish: Energiya resurslaridan optimal foydalanish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi va ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi.

Texnologik rivojlanish: Energiya samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiyalarning roli. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish.

Investitsiyalar va moliyaviy qo'llab-quvvatlash: Energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan investitsiyalar, loyihalar va moliyaviy yordam.

4. Ekologik Omillar

Atrof-muhitni himoya qilish: Energiya samaradorligini oshirish orqali ifloslanishni kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash.

Barqaror rivojlanish: Ekologik xavfsizlikni ta'minlash, kam karbonli texnologiyalarni joriy etish va energiya samaradorligini oshirish.

5. Siyosiy Omillar

Davlat siyosati: Energetika siyosati va energiya samaradorligini oshirish bo'yicha davlatning roli. Energiya samaradorligi bo'yicha qonunlar va tashabbuslar.

Xalqaro hamkorlik: Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda energiya samaradorligini oshirish bo'yicha loyihalar amalga oshiriladi. Texnologik transfer va bilim almashish.

Masalani yechishning amaliy qismi

1. Texnologik yangiliklar va innovatsiyalar joriy qilish yo'lida, yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etish energiya samaradorligini oshirishda katta rol o'ynaydi. Misol uchun: Energiyani qayta ishlash texnologiyalari: Yangi avlod qurilmalaridan, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan samarali foydalanish imkoniyati mavjud.

Energiyani tejash tizimlarini kiritish: Sanoat va uy-joy sektorlarida energiya tejash texnologiyalarining, masalan, LED yoritgichlar, energiya samarali maishiy texnika va avtomatizatsiyalangan boshqaruv tizimlarining joriy etilishi samaradorligini oshiradi.

2. Energiyani boshqarish tizimlari hududlarga tadbiq qilish (EMS)

Energiyani boshqarish tizimlari (EMS) tashkilotlar va hududlar uchun energiya sarfini optimallashtirish va monitoring qilish imkonini beradi.

Bular orqali: Energiya iste'molini kuzatish va tahlil qilish, energiya sarfini optimallashtirish uchun strategiyalar ishlab chiqish, tejamkor texnologiyalarni joriy etish mumkin.

3. Sanoat va qurilish sektorida energiya samaradorligini oshirish uchun quyidagi choralar ko'rish maqsadga muvofiq. Yani sanoat uskunalari modernizatsiya qilish, energiyani tejash uchun energiya samarali uskunalari va texnologiyalarni qo'llash.

Qurilishlarda energiya samaradorligini oshirish: Yangi qurilishlarda va mavjud binolarda energiya samaradorligini oshirish uchun izolyatsiya, qulay energiya tizimlarini o'rnatish, yashil qurilish texnologiyalaridan foydalanish.

4. Qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tish

Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan (quyosh, shamol, geotermal va gidroenergiya) foydalanish energiya samaradorligini oshiradi. Bular orqali:

Energiya ishlab chiqarish xarajatlari kamayadi, xavfsiz va barqaror energiya manbalari ta'minlanadi, atrof-muhitga ta'sir kamayadi.

5. Energiyani tejashda davlat siyosati va strategiyalar ishlab chiqish yulida Davlat darajasida energiya samaradorligini oshirish uchun quyidagi strategiyalarni amalga oshirish mumkin:

Energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan dasturlar: Davlat tomonidan energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan qo'llab-quvvatlovchi dasturlarni yaratish.

Yashil iqtisodiyotga o'tish: Davlatlar tomonidan qayta tiklanadigan energiya manbalariga sarmoya kiritish va ularni rivojlantirish uchun strategiyalar ishlab chiqish. Soliqlar va subsidiyalari: Energiyani tejash va samarali foydalanishni rag'batlantirish uchun soliq imtiyozlari va subsidiyalarni taqdim etish.

Xulosa

Hududlarda energetika resurslari samaradorligini oshirishning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish omillari o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiradi. Energiya samaradorligini oshirish, nafaqat iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikka, balki ijtimoiy farovonlikka ham olib keladi. Shu bilan birga, energiya samaradorligini oshirishning muvaffaqiyati, davlat siyosati, texnologik innovatsiyalar va xalqaro hamkorlikka bog'liq bo'ladi..

Asosiy tahlil natijalari: Hududlarda energetika resurslari samaradorligini oshirish ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda muhim omil bo'lib, iqtisodiy o'sish, ekologik barqarorlik va ijtimoiy farovonlikka olib keladi.

Kelajak istiqbollari: Energetika samaradorligini oshirishning davom etishi, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish zarurligi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 24-iyuldagi №458-son-Qishloq xo'jaligi birlashmalarining a'zolari, meva-sabzavot klasterlari ishtirokchilari va tadbirkorlik subyektlariga mahalliy sharoitda yetishtirilgan intensiv ko'chatlar (pakana va yarim pakana) xo'raki, kishmishbop va sanoatbop tok ko'chatlari hamda payvandtaglarni sotib

olish xarajatlarining bir qismini qoplash uchun subsidiya ajratish to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqidagi Qarori

2. Рахимов, А. Н., Махматкулов, Г. К., и Рахимов, А. М. (2021). Построение эконометрических моделей развития сферы услуг для населения региона и их прогнозирование. Американский журнал прикладных наук, 3 (02), 21–48.
3. Jo'rayev, F. D., Ochilov, M. A., Rakhimov, A. M., & Doliyev, S. Q. (2023). Algorithms for improving models of optimal control for multi-parametric technological processes based on artificial intelligence. In E3S Web of Conferences (Vol. 460, p. 04013). EDP Sciences.
4. Ochilov, M. A., Juraev, F. D., Maxmatqulov, G. X., & Rahimov, A. M. (2020). Analysis of important factors in checking the optimality of an indeterminate adjuster in a closed system. Journal of Critical Review, 7(15), 1679-1684.
5. Жўраев Ф. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг истиқболдаги муаммолари ва уларни эконометрик моделлаштириш //Iqtisodiyot va ta'lim. – 2021. – №. 4. – С. 377-385.
6. Raximov, A. N. (2023). Dehqon xo 'jaliklari faoliyatining istiqbolli rivojlantirishga tasir etuvchi omillar. Экономика и социум, (3-2 (106)), 255-262.
7. Jo'rayev, F.D., and G. Aralov.M.(2023). Qishloq xo 'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish jarayonini ekonometrik modellashtirish zaruriyatining asosiy jihatlari." Educational research in universal sciences 2.2: 36-43.
8. Жўраев Ф. Д. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни қисқа муддатли прогнозлаштириш //Инновацион технологиялар. – 2021. – №. 2 (42). – С. 92-95.
9. JO'RAYEV F. D. Econometric modeling of the development and management of agricultural production based on cluster analysis (on the example of the 584 kashkadarya region) //Экономика.–Т. 8.–С. 584-590.
10. Khudoyorov, L. N., Noraliyeva, S. S., & Baxronova, N. S. (2024). Development of digital economy and its role today. Экономика и социум, (5-1 (120)), 432-434.
11. Khudoyorov, L. N. (2020). Forecasting the development of small business and private entrepreneurship on the basis of multifactorial empirical models. Science and World, (11 (87)), 41.
12. Мухитдинов, К.С., Махматкулов Х.Г. Предоставление торговых услуг населению региона. Международный журнал тенденций научных исследований и разработок (IJTSRD), e-ISSN , 2456-6470.
13. Maxmatqulov, G. K., & Malikova, N. T. (2019). Stochastic model activity system of rail transport. European Science Review, 1(1-2), 152-156.
14. Maxmatqulov, G. O. X. (2023). "Kompyuter tizimlari va tarmoqlari" fanidan amaliy va laboratoriya mashg 'ulotlarini o 'qitishda virtual cisco packet tracer dasturidan foydalanish. Educational Research in Universal Sciences, 2(15), 483-486.
15. Rahimov, A. (2023). Mehmonxona va umumiy ovqatlanish korxonalari faoliyatini ekonometrik modellashtirishda zamonaviy uslubiy yondashuvlar. Iqtisodiyot va ta'lim, 24(6), 245-250.
16. Rakhimov, A. M. (2019). Important of bank deposit policy in expanding of the deposit base of commercial banks. Экономика и бизнес: теория и практика, (5-2), 198-200.

17. Muhammadiyevich, R. A. (2021). Residence and catering services to the population the importance of econometric modeling in regulatory assessment of consumer requirements to improve display quality. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(12), 1043-1048.

INNOVATIVE
ACADEMY